

Kratke ekonomsko-finančne analize

Vpliv bolniških odsotnosti na produktivnost dela

Avtor: Nik Gabrovšek

Julij 2025

BANKA

SLOVENIJE
EVROSISTEM

Zbirka: Kratke ekonomsko-finančne analize

Naslov: Vpliv bolniških odsotnosti na produktivnost dela

Številka: julij 2025

Leto: 2025

Kraj: Ljubljana

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35, 1505 Ljubljana, Slovenija
www.bsi.si

Elektronska izdaja:
<https://www.bsi.si/sl/publikacije/avtorske-publikacije>

Mnenja in zaključki, objavljeni v prispevkih v tej publikaciji, ne odražajo nujno uradnih stališč Banke Slovenije ali njenih organov.

Uporaba in objava podatkov ter delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

© Banka Slovenije

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:si:Zb-2025-07001)-ID [252507907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:si:Zb-2025-07001)
ISBN 978-961-7230-25-3 (PDF)

Kazalo

1	Uvod	4
2	Pregled statistike bolniških odsotnosti in produktivnosti dela	5
3	Metodologija	7
4	Rezultati	10
5	Zaključek	12
6	Viri	12

Rast produktivnosti¹ je v zadnjih letih v Sloveniji precej omejena. Med letoma 2019 in 2024 se je produktivnost povečala zgolj za 1,0 % letno, kar je občutno manj od rasti, zabeležene v obdobju 1996–2018. Nizko rast produktivnosti običajno pripisujemo strukturnim dejavnikom, kot so nezadostno povečanje kapitala, staranje prebivalstva, pomanjkanje inovacij in regulativno breme države (Draghi, 2024; UMAR, 2025). V obdobju po pandemiji so na rast produktivnosti pomembno vplivali tudi nekateri ciklični dejavniki, med temi se pogosto omenja kopičenje delavcev, zamenjava med faktorji proizvodnje (ECB, 2024) in globalna gospodarska negotovost (ECB, 2016). Med razlogi za nižjo rast produktivnosti pa se redko omenja dejavnik, ki ne spada povsem v običajno razdelitev med kratkoročne in dolgoročne vplive; tj. izrazit porast bolniških odsotnosti, ki se je začel okoli leta 2015, se okrepil s pandemijo covid-19 in se od takrat ni več zmanjšal.

Raziskave kažejo, da bolniške odsotnosti povzročajo neposredne in posredne izgube produktivnosti. Če podjetje odsotnih delavcev ne nadomesti z nadurami ali začasnimi sodelavci, izgubi vsaj tolikšno proizvodnjo, kot jo v enakem času prispeva odsotni delavec. Tudi če delo prevzamejo nadure ali začasni delavci, pogosto ne dosegajo enake učinkovitosti, saj nimajo enakega specifičnega znanja o procesih in rutinah podjetja (Pauly et al., 2002). Še posebej izrazit je ta problem v panogah, kjer so delovni postopki med seboj močno povezani, na primer tekoča proizvodnja ali delo v projektnih skupinah (Coles et al., 2007; Heywood et al., 2008). Odsotnost enega delavca v teh primerih ne povzroči zgolj izgube njegovega dela, ampak upočasni tudi delo drugih, saj se pojavijo organizacijske motnje, vrzeli, informacijske neučinkovitosti in dodatni transakcijski stroški. Iskanje in uvajanje začasnih nadomestnih delavcev je zamudno, kar dodatno upočasni proizvodni proces in zmanjša produktivnost. Te težave so še posebej izrazite v malih in srednjih podjetjih, kjer je iskanje ustrezne nadomestitve zahtevnejše, odsotnost posameznika pa lahko povzroči večjo vrzel v delovnih procesih kot v večjih podjetjih.

Cilj analize je predstaviti, kakšni so potencialni učinki porasta bolniških odsotnosti na produktivnost dela in BDP Slovenije. Za oceno potencialnih učinkov porasta bolniških odsotnosti na produktivnost dela in BDP Slovenije uporabim preprosto računsko simulacijo, ki predpostavlja, da bi bil BDP v primeru manjšega števila izgubljenih delovnih dni zaradi bolniških odsotnosti sorazmerno višji za povprečno produktivnost enega zaposlenega v gospodarstvu.

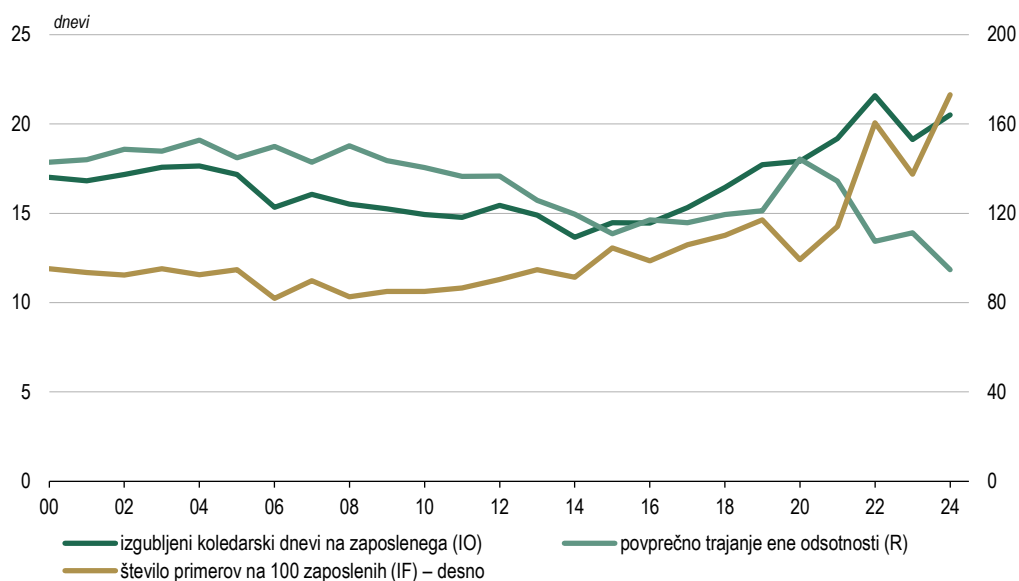
¹ V analizi se izraz produktivnost nanaša na BDP na zaposlenega.

Pregled statistike bolniških odsotnosti in produktivnosti dela

Slika 1 kaže glavne kazalnike bolniških odsotnosti, ki jih zbira Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ):

- **izgubljeni koledarski dnevi na zaposlenega (IO)** – povprečno število dni odsotnosti na zaposlenega;
- **povprečno trajanje enega primera (R)** – povprečna dolžina vsake potrjene bolniške odsotnosti;
- **pogostost pojavnosti na 100 zaposlenih (IF)** – število ločenih primerov glede na število zaposlenih.

Slika 1: Kazalniki bolniške odsotnosti

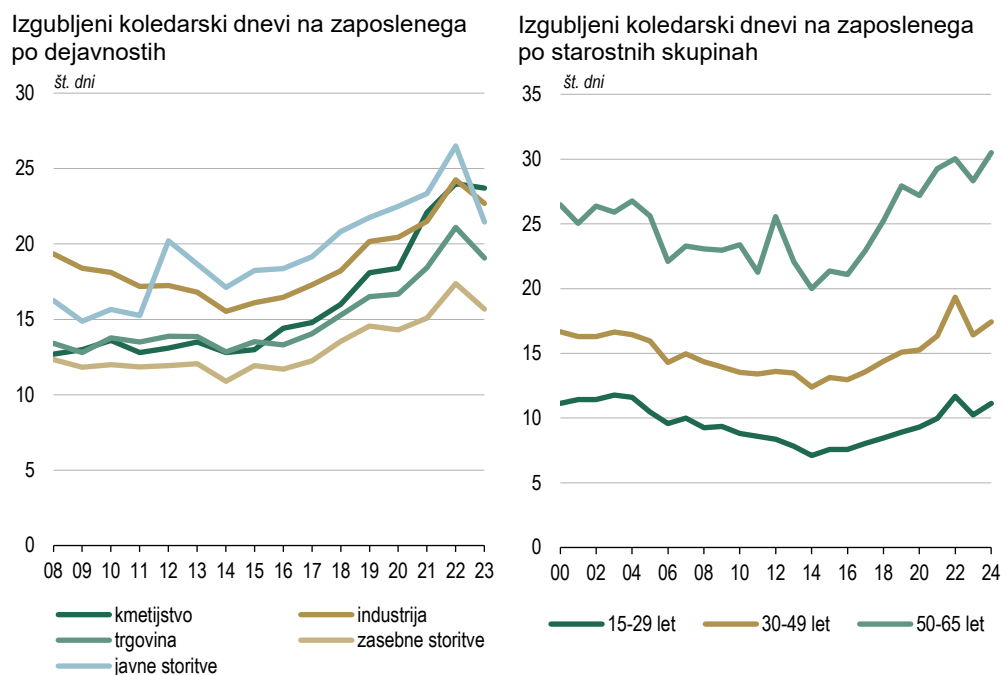
Vir: NIJZ.

Izstopajo trije vzorci. Prvič, v zadnjih petih letih je viden izrazit porast bolniških odsotnosti; strmo sta se povečala tako skupno število izgubljenih koledarskih dni (IO) kot pogostost pojavnosti (IF). Drugič, bolniške odsotnosti so v zadnjih letih krajše, a pogostejše – zaposleni so pogostejše bolniško odsotni, vendar se tudi hitreje vračajo na delo. Tretjič, porast v pogostosti odsotnosti več kot odtehta krajše trajanje posameznih odsotnosti, zato je bil skupni čas, izgubljen zaradi bolniške odsotnosti, leta 2024 še vedno višji – približno 50 % nad ravno izpred desetih let, število primerov letno pa se je skoraj podvojilo. Presenetljivo je, da je leto 2024 zabeležilo najvišjo pogostost pojavnosti v celotnem obdobju – višjo celo od vrhunca med pandemijo. Podatki tako kažejo, da se je trend rasti bolniških odsotnosti začel že pred covidom-19, očitno pa ga je ta zgolj še okrepil.

Podrobnejši pregled po dejavnostih kaže, da je porast bolniških odsotnosti široko osnovan. Slika 2 (levo) prikazuje povprečno število izgubljenih koledarskih dni na zaposlenega v petih širših gospodarskih dejavnostih. Rast po letu 2019 je opazna v vseh dejavnostih, kar kaže, da gre za splošen pojav v celotnem gospodarstvu in ne za trend v posamezni dejavnosti. Pojavnost po dejavnostih pa ostaja stabilna: javne storitve dosledno beležijo najvišjo stopnjo odsotnosti, industrija je prav tako nad povprečjem, medtem ko zasebne storitve beležijo najnižje vrednosti.

Slika 2 (desno) kaže povprečno število izgubljenih koledarskih dni na zaposlenega po starostnih skupinah. Podobno kot v primeru razdelitve po dejavnostih je tudi tu opazen trend vsesplošnega porasta v odsotnostih v vseh starostnih skupinah. V zadnjih 10 letih se je število izgubljenih dni v starostni skupini 15–29 let in 50–65 let povečalo za več kot 50,0 %, medtem ko se je v starostni skupini 30–49 let povečalo za dobrih 40,0 %.

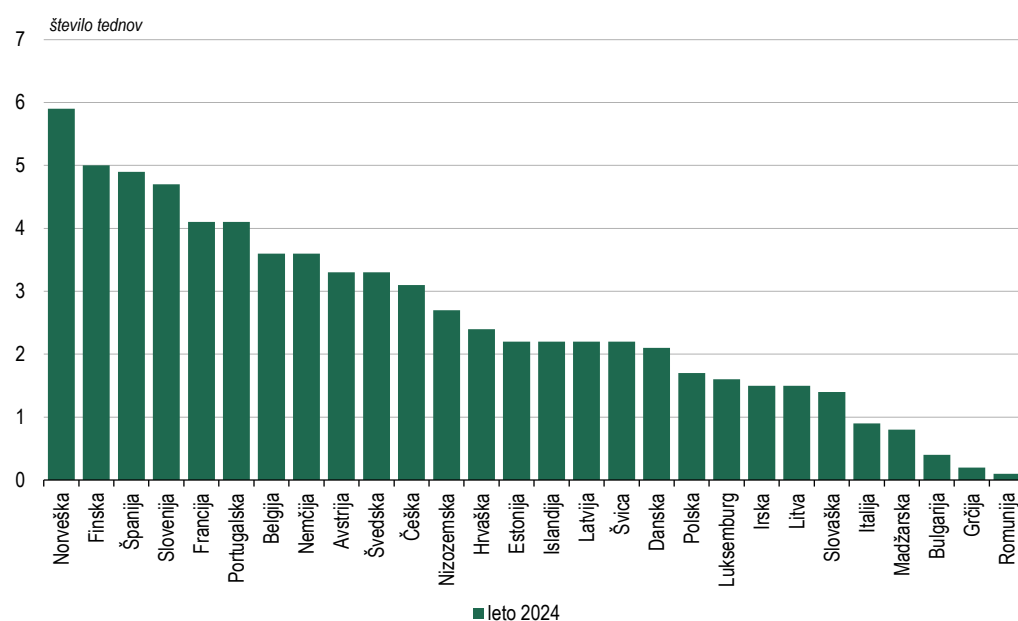
Slika 2: Izgubljeni koledarski dnevi na zaposlenega po dejavnostih in starosti.

Viri: NIJZ, preračuni Banke Slovenije.

Mednarodna primerjava kaže, da je število izgubljenih delovnih dni na zaposlenega zaradi bolniških odsotnosti v Sloveniji med višjimi. Po podatkih OECD se je Slovenija leta 2024 uvrstila na 4. mesto, za Norveško, Finsko in Španijo (slika 3). Visoka uvrstitev je predvsem posledica izrazite rasti v zadnjem desetletju: leta 2014 je bila Slovenija še na 8. mestu. Čeprav se je kazalnik v povprečju povečal v večini držav, je bila rast v Sloveniji med najvišjimi.

Slika 3: Število izgubljenih tednov na leto na osebo po državah

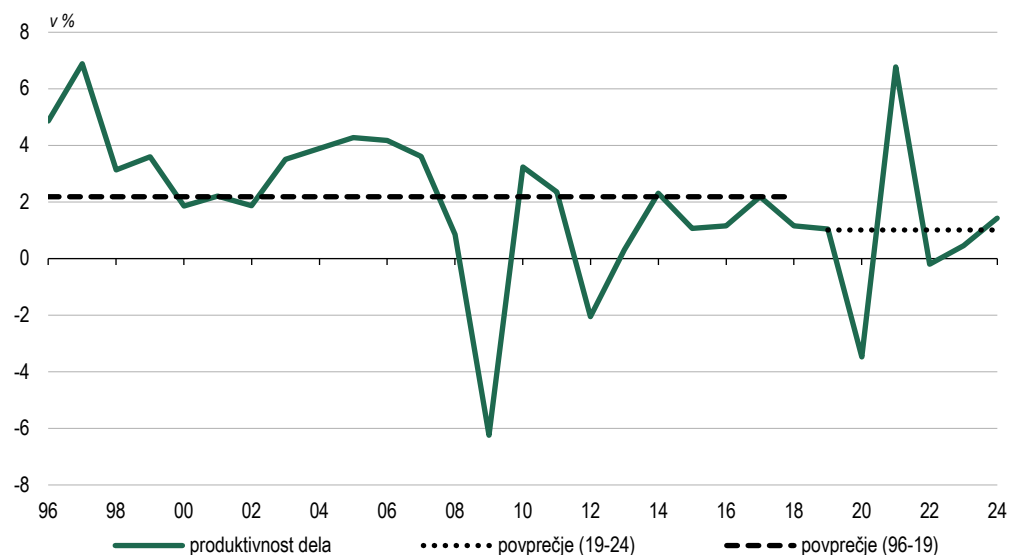

Vir: OECD.

Opomba: Podatki temeljijo na anketi LFS in niso povsem primerljivi s tistimi, ki jih za Slovenijo objavi NIJZ.

Preden predstavim, kako bi lahko bolniške odsotnosti zavirale produktivnost, je koristno predstaviti nedavno dinamiko rasti produktivnosti v Sloveniji – kar je tudi glavni razlog, zakaj je porast bolniških odsotnosti sploh zanimiv iz makroekonomskega vidika. Slika 4 prikazuje letno rast produktivnosti dela od leta 1996 dalje. Pred globalno finančno krizo leta 2008 je bila letna rast produktivnosti zelo robustna in je pogosto presegala 3,0 %. Tudi okrevanje po krizi je bilo še vedno solidno, s povprečno letno rastjo 1,6 % v obdobju 2013–2018. Po letu 2019 pa se je rast močno ohladila – produktivnost se je povečevala le za približno 1 % letno – ravno v obdobju, ko so se stopnje bolniške odsotnosti najbolj izrazito povišale.

Slika 4: **Rast produktivnosti dela**

Viri: SURS, preračuni avtorja.

Na podlagi zgornjih ugotovitev naslednje poglavje prikaže mehanski negativni učinek, ki ga ima povečana raven bolniških odsotnosti na izmerjeno produktivnost, in oblikuje alternativni scenarij BDP in produktivnosti, če bi pojavnost bolniških odsotnosti ostala na ravni iz obdobja 1996–2018. Te izračune je treba razumeti kot ilustrativne, ne vzročne, a kljub temu ponujajo vpogled v mogoč obseg tega vpliva.

Za oceno potencialnega vpliva porasta bolniških odsotnosti na produktivnost dela in BDP Slovenije uporabim računovodsko simulacijo, ki temelji na primerjavi dejanskega obsega odsotnosti v obdobju 2019–2024 z dolgoletnim povprečjem iz obdobja 2000–2018. Namen metode je prikazati, kako bi se lahko gibala raven BDP – in s tem produktivnosti dela – v hipotetičnem scenariju, kjer se stopnje bolniške odsotnosti po letu 2019 ne bi povišale.

Osnovna definicija produktivnosti je:

$$Produktivnost_t = \frac{BDP_t}{Zaposlenost_t} \quad (1)$$

kjer je BDP_t bruto domači proizvod v stalnih cenah, $Zaposlenost_t$ pa skupna zaposlenost, ki jo sestavljajo:

$$Zaposlenost_t = Zaposlenost_t^{prisotni} + Zaposlenost_t^{odsotni} \quad (2)$$

Pri čemer $Zaposlenost_t^{prisotni}$ označuje število zaposlenih, dejansko prisotnih na delu, $Zaposlenost_t^{odsotni}$ pa ekvivalent polnega delovnega časa, izgubljenega zaradi bolniških odsotnosti. Slednje je število vseh izgubljenih delovnih dni, ki jih pretvorim v število delavcev, ki opravljajo polni delovni čas vse delovne dni v letu. Gibanje te statistike je prikazano na sliki 1 izgubljeni koledarski dnevi na zaposlenega (IO). Ker statistika nacionalnih računov upošteva vse zaposlene, ne glede na njihovo prisotnost, lahko izračunamo tudi prilagojeno produktivnost, ki bolje odraža dejanski prispevek prisotnih delavcev:

$$Produktivnost_t^{efektivna} = \frac{BDP_t}{Zaposlenost_t^{prisotni}} \quad (3)$$

Na podlagi tega izračunam hipotetično raven BDP v scenariju brez bolniških odsotnosti:

$$BDP_t^{prilagojen} = Produktivnost_t^{efektivna} \times Zaposlenost_t \quad (4)$$

Ta vrednost praviloma presega dejanski BDP ($BDP_t^{prilagojen} > BDP_t$), saj predpostavlja, da bi vsi zaposleni dejansko delali. Za oceno vpliva povečanja odsotnosti po letu 2019 izračunam še alternativni scenarij, v katerem predpostavim, da bi delež aktivnih zaposlenih ostal na povprečni ravni iz obdobja 2000–2018. To naredim na način, da BDP linearno povečam z razmerjem med povprečno stopnjo absentizma v obdobju 2000–2018 in v letih 2019–2024 :

$$BDP_t^{alternativa} = Produktivnost_t^{efektivna} \times Zaposlenost_t \times \left(\frac{Zaposlenost_{2000-2018}^{prisotni}}{Zaposlenost_{2000-2018}} \right) \quad (5)$$

V zgornji enačbi (5) izračunam alternativno raven BDP, ki bi jo dosegli ob nespremenjenem obsegu bolniških odsotnosti. Na tej osnovi izračunam še alternativno produktivnost dela:

$$Produktivnost\ dela_t^{alternativa} = \frac{BDP_t^{alternativa}}{Zaposlenost_t} \quad (6)$$

S temi izračuni lahko izrišem hipotetični scenarij ravni BDP v primeru, da bi stopnje bolniških odsotnosti ostale na ravneh iz obdobja 2000–2018. Ta metoda je približek neposrednega učinka bolniških odsotnosti na produktivnost. Metodologija temelji na ključni predpostavki, da je produktivnost bolniško odsotnih delavcev enaka produktivnosti prisotnih. To pomeni, da bi v povprečju vsak dodatno prisoten delavec prispeval k BDP enako kot povprečen prisoten delavec. Ta predpostavka je poenostavitev, ki je v določenih okoliščinah lahko sprejemljiva, v drugih pa lahko vodi do pomembnih pristranskosti.

Metoda preceni neposreden učinek kadar:

1. odsotni delavci že v resnici ustvarjajo manj (npr. zaradi kroničnih bolezni, izgorelosti, ali motene motivacije) – model namreč predpostavlja povprečno produktivnost;
2. podjetja hitro prerazporedijo naloge in odsotnost delavca učinkovito nadomestijo z obstoječimi sodelavci ali prilagoditvami procesov.

Metoda podceni učinek, če:

1. imajo odsotni delavci specifično znanje, ki ustvarja višjo produktivnost od povprečne (npr. vodje projektov, ključni strokovnjaki);
2. nadomestni delavci ali nadure bistveno zaostajajo pri učinkovitosti zaradi pomanjkanja znanja in izkušenj.

Poleg neposrednih učinkov pa ima absentizem tudi nekatere posredne učinke. Ti učinki vključujejo vse dodatne stroške, ki nastanejo zaradi odsotnosti, a jih metoda ne zajame (na primer transakcijski stroški, organizacijske motnje, upočasnjeno timsko delo, dodatna obremenitev prisotnih zaposlenih in morebitna poznejša povečana odsotnost zaradi izgorelosti).

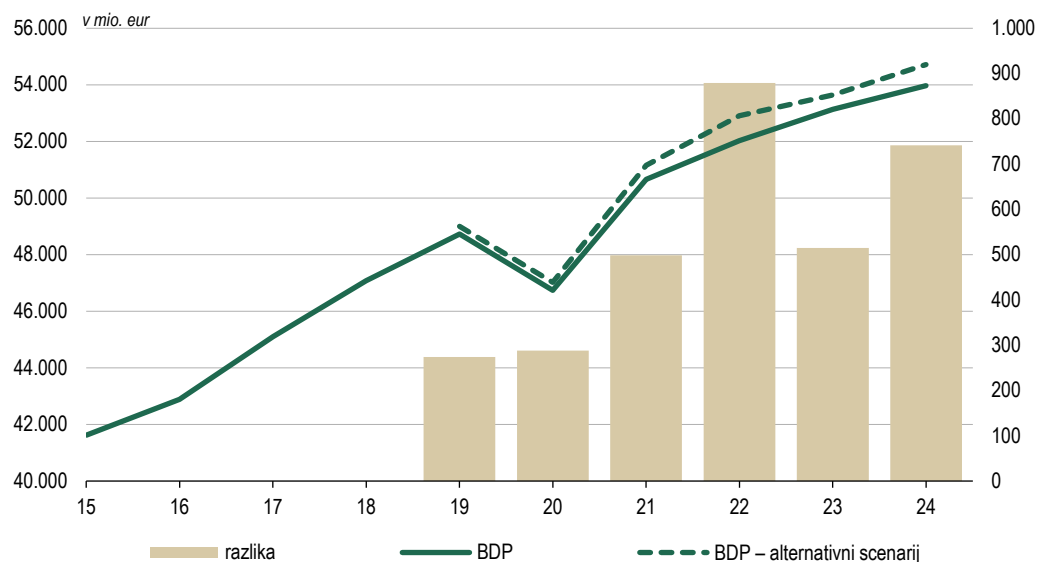
Model ponuja zgornjo mejo potencialne izgube produktivnosti zaradi neposrednih učinkov, kadar predpostavka o enaki produktivnosti odsotnih in prisotnih delavcev v grobem drži, na primer pri rutinskih nalogah in homogeni delovni sili. Hkrati metoda najverjetneje podcenjuje skupni vpliv, saj ne zajema posrednih učinkov. Zato je treba dobljene ocene razumeti kot indikativne in ne kavzalne.

V tem poglavju prikažem rezultate, pridobljene z metodologijo, predstavljeno v 3. poglavju. Slika 4 prikazuje alternativno pot ravni BDP v primeru, da bi število izgubljenih koledarskih dni zaradi bolniških odsotnosti ostalo na dolgoročnih povprečjih. Kot je razvidno, bi bil BDP v celotnem obdobju v povprečju višji za približno 1,0 % (slika 4). To pomeni, da bi bila povprečna letna rast BDP med letoma 2019 in 2024 višja za 0,3 odstotne točke.

Ponovno je zelo pomembno poudariti, da ta rezultat temelji na predpostavki, da bi prispevek delavcev, ki so bili bolniško odsotni, neposredno povečal BDP v višini povprečne produktivnosti dela v gospodarstvu. Gre torej za ključno predpostavko, ki vpliva na rezultate.

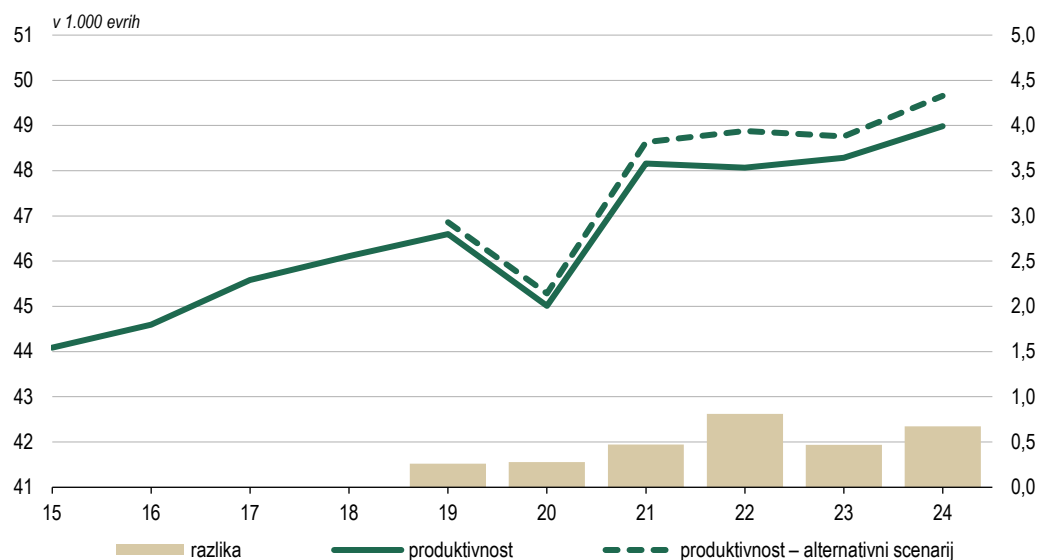
Alternativna raven BDP, ki bi obveljala v primeru, da bi število izgubljenih dni ostalo na povprečni ravni obdobja 2000–2018, sovпада tudi z alternativno ravno produktivnosti dela. Slika 5 kaže, da bi bila ta v obdobju 2019–2024 v povprečju višja za 0,5 %, kar je skladno z 0,2 odstotne točke višjo rastjo na letni ravni.

Slika 4: Alternativni izračun BDP

Viri: NIJZ, SURS, preračuni avtorja.

Slika 5: **Alternativni izračun produktivnosti dela**

Viri: NIJZ, SURS, preračuni avtorja.

Izračuni so poenostavljeni in temeljijo na močni predpostavki o enaki produktivnosti odsotnih in prisotnih delavcev. Analiza ne ocenjuje, ali je vpliv absentizma negativen, temveč poskuša približno izmeriti njegov verjetni učinek na produktivnost ob predpostavki, da ta vpliv obstaja in je negativen. Ne glede na to pa tudi empirične študije ugotavljajo negativen vpliv absentizma na produktivnost. Na primer Grinza in Rycx (2020) z analizo longitudinalnih podatkov zasebnih belgijskih podjetij ugotavljata vpliv odsotnosti na produktivnost podjetij, poročata o znatnem zmanjšanju učinkovitosti, zlasti pri delavcih z daljšim stažem in v proizvodnji. Negativni učinek odsotnosti je po njih ugotovitvah najbolj izrazit v industrijskih podjetjih, kapitalsko intenzivnih dejavnostih ter med malimi in srednje velikimi podjetji. Po drugi strani je učinek v velikih podjetjih in dejavnostih z nižjo kapitalsko intenzivnostjo manjši, saj je nadomeščanje odsotnih delavcev lažje. Dionne in Dostie (2017) na podlagi povezanih podatkov delodajalcev in zaposlenih v kanadskih podjetjih ugotavljata, da so izgube produktivnosti zaradi bolniških odsotnosti večje pri delavcih, ki delajo v ekipah, kot pri tistih, ki delajo samostojno, pri čemer je ta učinek posebej izrazit v manjših podjetjih. Empirična literatura torej nakazuje, da je vpliv absentizma na produktivnost negativen, pri čemer je ta odvisen od različnih dejavnikov, kot so na primer velikost podjetja in dejavnost, v kateri se podjetje nahaja.

Analiza kaže, da je porast bolniških odsotnosti med letoma 2019 in 2024 verjetno zaviral rast produktivnosti in BDP v Sloveniji. Simulacija nakazuje, da bi bila povprečna letna rast BDP višja za približno 0,3 odstotne točke, rast produktivnosti pa za okoli 0,2 odstotne točke, če bi se stopnja odsotnosti ohranila na dolgoletnem povprečju. Ocene temeljijo na poenostavljeni predpostavki, da je prispevek odsotnih delavcev enak prispevku prisotnih, kar predstavlja zgornjo mejo neposrednega učinka. Model ne zajema posrednih učinkov odsotnosti – kot so organizacijske motnje, izgube pri timskem delu ali povečana obremenitev prisotnih zaposlenih –, zaradi česar so lahko dejanski učinki še večji.

Ugotovitve so skladne z empiričnimi študijami, ki kažejo, da absentizem, zlasti v sektorjih z omejenimi možnostmi nadomeščanja, negativno vpliva na produktivnost. V luči starajoče se delovne sile in strukturnih izzivov trga dela bo razumevanje učinkov bolniških odsotnosti vse pomembnejše. Nadaljnje analize bi morale vključiti scenarije z alternativnimi predpostavkami o produktivnosti odsotnih ter izkoristiti mikro podatke za bolj natančno oceno vplivov. Poleg tega bi bile pomembne tudi študije, ki bi raziskale razloge za porast bolniških odsotnosti ter možnosti za njihovo omejitev, saj bo ob vse večjem pomanjkanju delovne sile izkoriščenost obstoječih delavcev vse pomembnejša.

Coles, M., Lanfranchi, J., Treble, J., (2007). Pay, Tecnology, and the Cost of Worker Absence. *Economic Inquiry* 45 (2), 268–285.

Urad za makroekonomske analize in razvoj. (2025). *Kakovost življenja v Sloveniji – poročilo o razvoju 2025*. Ljubljana: UMAR.

Dionne, G. & Dostie, B. (2017) Valuing productivity loss due to absteneeism: firm-level evidence from a Canadian linked employer-employee survey. *Health Economics Review*, 7(1), 1.

Draghi, M. (2024). The future of European competitiveness: A competitiveness strategy for Europe. Evropska komisija.

European Central Bank. (2016). The impact of uncertainty on activity in the euro area. *ECB Economic Bulletin*, 8, December 2016.

European Central Bank. (2024). Explaining the resilience of the euro area labour market between 2022 and 2024. *ECB Economic Bulletin*, 8, December 2024.

Grinza, E., & Rycx, F. (2020). The impact of sickness absenteeism on productivity: New evidence from Belgian matched panel data. *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society*, 59(1), 150–194.

Heywood, J. S., Jirjahn, U., Wei, X. (2008). Teamwork, Monitoring and Absence. *Journal of Economic Behaviour & Organization* 68 (3), 676–690.

Pauly, M. V., Nicholson, S., Xu, J., Polsky, D., Danzon, P. M. (2002). A General Model of the Impact of Absenteeism on Employers and Employees. *Health Economics* 11 (3), 221–231.